

Nieuwe boeken, kalenders en grammofoonplaten

Wideawake Island

Ter gelegenheid van het honderdjarige bestaan van de Britse Ornithologische Unie werden twee expedities uitgezonden. Hiervoor werden de eilandengroepen Ascension Island (samen met St. Helena) in de zuidelijke Atlantische Oceaan en de Comoro Islands in de Indische Oceaan uitgekozen.

Dit boek beschrijft de eerstgenoemde expeditie. De auteur Dr. Bernard Stonehouse bracht met zijn vrouw en enkele jonge onderzoekers in 1957/1958 achttien maanden door op dit vulkanische eiland dat middenin de Atlantische Oceaan tussen Afrika en Zuid-Amerika, op ongeveer 7° ten zuiden van de equator ligt. Hier broeden niet minder dan 11 soorten zeevogels, een haast unieke situatie in de tropische zeeën van de wereld.

Het basiskamp in het zuidelijke deel van het eiland lag midden tussen de grote kolonies van ontelbare *sooty-* of *wideawake sterns* (*Sterna fuscata*) die een belangrijk onderwerp van de onderzoekingen vormden.

Zij broeden daar elke negen of tien maanden, inplaats van elk jaar. Veelvuldige boottochten werden gemaakt naar het nabijgelegen Boatswin Bird Island voor de bestudering en het ringen van duizenden *fregatvogels*, *noddies*, *boobies*, *fairly sterns*, *stormvogels* en *keerkringvogels*. De leden van de groep maakten gedetailleerde studies van het broedgedrag, trek en ecologie der vogels. Ook de historie van deze eilanden is hoogst interessant.

De uitgewerkte resultaten van de expeditie worden gepubliceerd in het tijdschrift van de B.O.U. „The Ibis”. Het boek is een algemeen rapport en samenvatting van deze goed georganiseerde wetenschappelijke expeditie.

J.T.

Bernard Stonehouse: Wideawake Island. The Story of the B.O.U. Centenary Expedition to Ascension. Foreword by W. H. Thorpe, President B.O.U. Hutchinson & Co., London 1960. Prijs 35 S.

Vogels van bos en heide

Voor de serie „In de Natuur”, uitgegeven door het Instituut voor Arbeidersontwikkeling, afd. Natuurvrienden (thans bekend onder de wat verwarring scheppende naam NIVON), heeft de Groninger schoolbioloog Jo de Jonge een boekje samengesteld over de „Vogels van bos en heide”. De auteur wijst er in zijn inleidinkje op, met „bos” het armere bos te bedoelen dat we meestal bij de heidevelden vinden. Het is hem er om te doen, zijn lezers te helpen de gevederde bewoners van dit bostype, alsmede van de heidevelden te leren herkennen. Daartoe zullen de aardige pentekeningen van M. J. C. Kolvoort ongetwijfeld bijdragen. Een handig boekje, dat in de jaszak past en dat vooral beginnende vogelaars goede diensten zal bewijzen.

K.Z.

Jo de Jonge: Vogels van bos en heide. Uitg. Instituut voor Arbeidersontwikkeling, De Natuurvrienden. Amsterdam, 1959. 61 blz. Prijs f 1.70.

Hoor de Vogels!

De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels en de Royal Society for the Protection of Birds geven in samenwerking met de Europese Fono Club langspeelplaten uit met vogelgeluiden.

De verzorging van de uitgave is keurig, de hoes is aangekondigd als aantrekkelijk en dat is niet overdreven. Op de buitenkant drie zeer goede vogelfoto's en, wat belangrijker is, binnenin vinden we korte, maar duidelijke, Nederlandse en Engelse toelichtingen, die ons echter wel eens voor een raadseltje plaatsen. Maar dat maakt het luisteren nog spannender!

Van elke vogel waarvan geluiden zijn opgenomen, is bovendien een zwart-wit-tekening gegeven, waar Kolvoort eer mee inlegt. De houdinkjes zijn beslist karakteristiek en de kleurverdeling, voorzover daar sprake van kan zijn bij zwart-wit, is juist; alleen het *zwartkopje* lijkt mij niet „deftig” genoeg.

Maar het gaat in hoofdzaak om de geluiden. Hans Traber heeft ze opgenomen en moet wel enorm veel werk verzet en geduld geoefend hebben om deze resultaten te bereiken. Het is op zichzelf al een genot daarover onder het luisteren te fantaseren. De platen moeten echter op een goed apparaat worden afgedraaid, anders zijn sommige opnamen hier en daar wat krasserig; ik heb trouwens de indruk gekregen, dat een aantal van te dichtbij is opgenomen, want ook bij weergave op een goed apparaat blijven „mechanische” bijgeluiden een enkele keer storen (*winterkoninkje*, *tijtjaaf* en *fluit*). Maar overigens niets dan lof en een dikke aanbeveling! Ik hoorde ze met intens genoegen en heb mij in deze donkere tijd van het jaar in de volle lentetijd ingeleefd. Ook de klanken van andere dieren op de achtergrond geven veel genot niet alleen, maar ook stof tot verdere studie van vogelgeluiden. Wie daar veel aan doet, komt bij het horen van deze platen zelfs op het terrein van de vogeldialecten. Luister eens goed naar het *winterkoninkje*, de *merel*, het *zwartkopje* en de *koolmees*. Ondanks mijn kleine bezwaren acht ik het geheel werkelijk uitstekend, met als „uitschieters” de *grote lijster*, de *koekoek*, de *fitis* de *grote karekiet* en de *goudhaantjes* waarvan Traber heel correct vermeldt, dat hun geluidjes mechanisch werden versterkt. Het vergelijken van wat U hier hoort met wat U uit de praktijk bekend is, is een kostelijke bezigheid. Mijns inziens fluiten b.v. onze *merels* en *zwartkopjes* „voller” dan op deze opnamen is te horen, terwijl ik nog nooit een *spotvogel* zo karekiet-achtig heb horen zingen als op een van deze platen.

Ik zou er nog veel van weten te zeggen, maar U moet ze zelf maar kopen; de prijs is beslist geen bezwaar.

D.M.

Hans Traber: Hoor de vogels/Listen the Birds. Drie 17 cm. 33-toeren grammofoonplaten met toelichtende tekst in het Nederlands en Engels. Uitg. Europese Fono Club, Amsterdam, 1960. Prijs f 5.50 per plaat, f 15,— voor de serie.

Ruimte voor onze natuur

Onder het motto „Ruimte voor onze natuur” heeft de 40-jarige NJN een kalender uitgegeven, die behalve de gebruikelijke 12 kalenderbladen met, als vrijwel steeds, voortreffelijke foto's, een bijzonder aardig getekend schutblad heeft alsmede enige pagina's, waarop de noodzaak van natuurbescherming pittig wordt bepleit en naar op dit terrein werkzame organisaties en verenigingen wordt verwezen.

Een goed verzorgde, uitstekend geslaagde uitgave, die we zonder reserve kunnen aanbevelen. Van de twaalf foto's zijn er elf van Jan van de Kam, die zich een veelzijdig en voortreffelijk natuurfotograaf toont en derhalve wel een vermelding had verdiend. Het zijn landschappen, vogels, insecten, planten, zwammen en tot besluit een bijzonder geslaagde opname van edelherten in een sneeuwbuï op de voederplaats.

K.Z.

NJN-kalender 1961. Uitg. Ned. Jeugdbond voor Natuurstudie. Prijs f 1,80. Te bestellen per briefkaart aan Wolf Waterman, Prinsengracht 466, Amsterdam-C.

Dierenkalender P. Sluis

Zoals in het vorige nummer van dit tijdschrift reeds per advertentie werd aangekondigd geeft de N.V. P. Sluis te Weesperkarspel een dierenkalender uit voor de jaren 1961 en 1962, die men kan verwerven door het opsparen van bonnen, afgedrukt op de door deze firma vervaardigde voedersoorten. Dit zijn pluimvee-, vee-, vogel- en vissenvoeders en de achtbladige kalender heeft dan ook fraaie reproducties naar charmante aquarellen van de ook in onze lezerskring bekende Rein Stuurman van pluimvee, vee, vissen en voliërevogels. Lezers van Het Vogeljaar zullen het ongetwijfeld betreuren, dat niet een in het wild levende vogelsoort werd afgebeeld, zoals die zo graag van Sluis' universeelvoer op de voertafel komen snoepen. Niettemin een fraaie wandversiering, waaraan men twee jaar lang genoeg zal beleven.

K.Z.

Dierenkalender voor 1961 en 1962, met 8 reproducties naar aquarellen van Rein Stuurman. Uitg. P. Sluis N.V. te Weesperkarspel.

Vogelkalenders Jan P. Strijbos

Twee vogelkalenders voor 1961 van Jan P. Strijbos. Elk met twaalf kalenderbladen en een schutblad, doch in verschillend formaat. De kleinste heeft voornamelijk foto's die Jan P. Strijbos tijdens zijn zwerftochten over het noordelijk en zuidelijk halfrond maakte, de grotere geeft uitsluitend afbeeldingen van Nederlandse vogels, voor de helft van roofvogels en uilen, waaronder een bijzonder fraaie foto van een *buizerd* bij zijn jong en van een *forenvalk* op de rand van een broedkorf, die eigenlijk voor eenden was bestemd. Beide kalenders gaarne aanbevelen.

K.Z.

Vogelkalenders 1961, elk met 13 foto's van Jan P. Strijbos. Uitg. L. J. Veen N.V. te Amsterdam, Prijs f 3,50 (29 x 25 cm) en f 2,50 (27 x 15 cm).

Oranjekalender 1961

Wel geen vogelkalender, maar niettemin van harte aanbevolen. Men bezorgt zich een maandkalender met fraaie foto's van leden van het Koninklijk gezin (waaronder enige heel mooie kleurenfoto's) en steunt bovendien het goede werk van „Pro Juventute”. De kalender kan worden besteld door storting of overschrijving van f 2,85 op postrekening 51.74.00 van „Kalenderactie Pro Juventute” Postbus 7101 te Amsterdam.

Avifauna van Wageningen en omstreken

Leden van de Vogelwerkgroep „Wageningen” houden reeds geruime tijd een maandelijke lijst bij van soorten die in Wageningen en omgeving worden waargenomen. Deze gegevens heeft Hoogers samengevat in een gestencilde mededeling van deze groep. Er werden totaal 229 soorten waargenomen, waarvan 89 algemene of geregelde en 18 ongeregelde of sporadische broedvogels zijn. Van vier soorten (*kemp-haan*, *kerkuil*, *snor* en *sprinkhaanrietzanger*) werd het broeden niet met zekerheid vastgesteld. De volgende zeldzame soorten worden vermeld: *kwak*, *zwarte ibis*, *arendbuizerd*, *rode wouw*, *zwarte wouw*, *steppenkiekendief*, *slangenarend*, *kwartel*, *kraanvogel*, *klein waterhoen*, *kwartelkoning*, *steppenkievit*, *morinelplevier*, *poelsnip*, *gestreepte strandloper*, *steltkluut*, *lachstern*, *middele bonte specht*, *draaihals* *notenkraker*

baardmannelje, waterspreeuw, Provence grasmus, bladkoninkje, kleine vliegenvanger, grote pieper, waterpieper, kleine klapekster roodkopklauwier sneeuwgors en ortolaan.

Het is jammer dat zeldzaamheden niet reeds eerder werden vastgelegd in één der wetenschappelijke ornithologische tijdschriften. Toch mis ik nog soorten, die er in de loop der tijd ongetwijfeld nog wel eens gezien zullen worden.

Er zou veel verwarring worden voorkomen als een ieder, die dergelijke avifaunistische lijsten uitgaf, zich aan de Nederlandse en Latijnse namen (& volgorde) zou houden van de „Naamlijst van de Nederlandse Vogelsoorten” (zie „Limosa” jrg. 31-No. 2, pp. 107-119; „Het Vogeljaar” jrg. 6-No. 5-pp. 80-81). De 81 waarnemers hebben een schat van gegevens bij elkaar gebracht, waarop het nu gemakkelijker is aanvullingen te geven.

J.T.

B. J. Hoogers: De Avifauna van Wageningen en Omstreken. Mededeling van de Vogelwerkgroep „Wageningen”, juni 1960 (gestencild, 36 pagina's, 1 overzichtskaart), prijs f 1,25, te bestellen op giro 908202 van Prof. D. M. de Vries te Wageningen, Bowlespark 5.

Inventarisatie Veluwemeer

Een 1e aanvulling van 9 aug '59 tot 9 aug '60 op het rapport betreffende het vogelinventarisatieverslag van een gedeelte van het Zuidelijk Veluwemeer en de omgeving bij Hoophuizen en Harderwijk werd onlangs in gestencilde vorm uitgegeven. De samenstellers van dit rapport geven een belangrijke aanvulling op het eerste rapport, dat wij in „Het Vogeljaar” jrg. 7-no. 5 pag. 206 bespraken. Behalve dat er afgelopen broedseizoen het *woudaapje* en de *roerdomp* broedden, zijn ook de weidevogels hier als broedvogels goed vertegenwoordigd. *Bokjes* werden er vanaf eind augustus de eerste tot eind april (de laatste) gezien. (zie ook „Amoeba” jrg. 36 nr. 7, pp. 160-161). Behalve dat er een „soos” van *krooneenden* blijkt te zijn, wordt doortrek van *Noordse gele kwikstaarten* vrij algemeen waargenomen. Ook worden terugmeldingen van aldaar geringde vogels opgegeven.

Van enkele soorten zijn late waarnemingsdata interessant. Deze kunnen wijzen op bijzonder gunstige factoren van dit gebied. Waarnemingen van *roodhalsfuut*, *grote zilverreiger*, *kwak*, *flamingo*, *klein waterhoen*, *ortolaan* en *witstuitbarmsejts* zijn bijzonder vermeldenswaard.

Behalve dat het verslag de waarde van dit terrein als broedplaats voor vele soorten aantoonde, blijkt dat het zeker niet minder waarde heeft als pleisterplaats voor vele soorten, die hier door de vele gunstige omstandigheden zelfs langer dan normaal blijven „hangen”. Het gebied zou haar waarde kunnen blijven behouden als aan weerszijden de recreatie zou toenemen, terwijl in natuurbeschermingskringen wordt getwijfeld aan de waarde van dit gebied voor recreatie. De samenstellers concluderen dat de grote meerderheid der dagtrekkers de oude kustlijn (nog steeds?) blijft volgen, ook na de drooglegging van de polder Oostelijk Flevoland, zo-

dat deze concentratie trekvogels een ideaal terrein kan blijven voor de vogeltrekstudie.

J.T.

Chris van Orden en Rob Mooser: 1e Aanvulling op het vogelinventarisatieverslag van een gedeelte van het Veluwemeer en omgeving (Hoophuizen, Harderwijk), van 9 augustus 1959—9 augustus 1960. Gestencild, 9 bladzijden, kaart oeverwal en Veluwemeer bij Hoophuizen, schaal 1 : 25.000.

Verslagen over controles van nestkasten

Het Centraal Nestkast Onderzoek gaf over 1960 een 11 pagina's tellend gestencild jaarverslag uit (samengesteld door Kees Stam) over nestkastcontroles in Meijendell, Wassenaar (140 kasten) en Hulshorst (87 kasten). Bij de *koolmees* werd een duidelijk „daljaar” opgemerkt, met een der kleinste populatiedichtheden van de laatste 7 jaar. Eén *forenvalkenkast* bleek in Meijendell bewoond. Aandacht werd besteed aan het ringonderzoek, vogelparasieten, legdata der eerste eieren en het bijvoeren van kalk. Zes tabellen en drie grafieken geven uitvoerige en duidelijke overzichten over bewoning der nestkasten, winterpopulaties, 1e en 2e broedsels, data van 1e eieren e.d.

De heer J. Kroeze gaf een gestencild jaarverslag uit van de nestkasten-controle in de bossen en plantsoenen van de gemeente Assen (235 nestkasten) door leerlingen van de Jan Fabritiuschool. De Natuurbeschermingswacht controleerde 50 nestkasten. Totaal werden 6 soorten broedend aangetroffen. In tegenstelling tot de *pimpelmees* lag het gemiddelde per nest van de *koolmees* dit jaar ook daar aanzienlijk lager. Evenals te Ede werden meer *ringmussen* broedend aangetroffen. Uitbreiding van de onderbegroeiing wordt sterk aanbevolen ter verbetering van de zangvogelstand, voor soorten die niet in holen broeden.

Door de heer G. Jaspers werd in 1960 een nestkast-controle op de terreinen van de Stichting „Gooisch Natuurreservaat” uitgevoerd o.a. te Bikbergen (92 kasten), Craailoo (40 kasten), Hoorneberg & Zwarte Berg (46 kasten), Hilversumse Waschmeer & Dassenbos (50 kasten) en bij de schaapskooi (5 kasten). Er werd 79.2% van de nestkasten bewoond, met 198 geslaagde broedsels en 1239 uitgevlogen jongen, waarvan het grootste deel *koolmezen*. Het aantal *ringmussen* (5) ging in vergelijking met verleden jaar (8) iets achteruit.

In het nestkastverslag van de legerplaats Nunspeet vermeldt A. Smit dat er in 1960 met 56 nestkasten werd begonnen waarvan er 46 (83%) waren bewoond, voornamelijk door *koolmezen*. Het aantal uitgekomen jongen van alle soorten samen bedroeg 289. Overzichtelijk worden in dit drie pagina's tellende gestencilde verslag alle onderwerpen behandeld, zoals die ook door Kees Stam in zijn verslagen worden vermeld.

J.T.

H. Stel over nestkasten

Een aantal keren per jaar controleert de heer Stel uit Ede ruim 300 nestkasten in zijn omgeving, zoals te lezen valt in zijn jaarverslag 1960. In januari hield hij enige avondcontroles, waarbij bleek, dat er van de 208 gecontroleerde

kastjes 40 beslapen werden, t.w. 9 door de *grote bonte specht* en 31 door *koolmezen*. Behalve de mezensoorten trof hij in de nestkastjes drie broedgevallen van de *bonte vliegenvanger*, vier broedgevallen van de *boomkruiper*, en twee broedende *draaihalzen* aan.

Totaal heeft de heer Stel in dit jaar 1584 vogels verdeeld over 36 soorten geringd. Hierbij maakte hij tevens gebruik van nylonnetten. O.a. ringde onze vogelvriend 25 *bonte vliegenvangers*, 345 *boerenzwaluwen*, 19 *oeverzwaluwen*, 7 *draaihalzen* en 2 *Turkse tortels*.

Houtduiven hebben het pad van de heer S. waarschijnlijk niet gekruist. We menen te weten, dat het ITBON voor het ringen van deze duiven nogal belangstelling gaat tonen. Misschien kan de heer S. hierbij de helpende hand bieden.

Eén opmerking in dit jaarverslag, n.l. die over het gebruik van Belgische ringen vraagt om aparte belangstelling. Dat ringen van vogels is in ons land feitelijk helemaal niet ideaal. Het is m.i. een onderwerp, waaraan nodig eens iets bijgeschaafd dient te worden. Een man als de heer Stel b.v. heeft toch reeds enige jaren bewezen uit het goede „ringershout” gesneden te zijn. Hij getroost zich de moeite om vangmid-

delen, gestencilde jaarverslagen, doch tevens de ringen zelf te bekostigen.

Wij kunnen ons voorstellen, dat die kosten nog al oplopen; vandaar waarschijnlijk zijn proefnemingen met ringen van het Institut Royal des Sciences Naturelles de Belgique. Die ringen worden gratis verstrekt, maar ze blijken van minder goede kwaliteit te zijn. *)

Toen ook in ons land de ringen gratis verstrekt werden, kwamen vele ringen niet tot hun recht; ze raakten zoek of werden helemaal niet gebruikt. Die toestand was niet ideaal doch de thans gevolgde methode is verre van ideaal voor betrouwbare en enthousiaste ringers als de heer Stel. Mogelijk kan hieraan iets gedaan worden, teneinde het enthousiasme van zulke ringers aan te moedigen. Uiteindelijk beschikt men toch ook gratis over de gegevens, die door middel van deze ringerij worden verkregen.

J.A.

*) Bovendien is het gebruik van andere ringen, dan die welke het Vogeltrekstation (tegen betaling) verstrekt, niet toegestaan gezien de voorwaarden van de ringvergunningen, die het ministerie van O., K. en W. verstrekt. — Red.